

ДАВНЬОАНГЛІЙСЬКІ СЕНСОРНІ ДІЄСЛОВА В АВТОРСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Головацька Наталія

к.ф.н., доцент

Чернівецький Національний університет імені Юрія Федьковича

n.holovatska@chnu.edu.ua

Розвідки щодо дискурсу залишаються на сьогодні актуальними в площині лінгвістичних учень. В сучасному мовознавстві теорія дискурсу є напрямком, який активно розвивається в теоретичному та в емпіричному аспектах. Питання дискурсу досліджувалися такими лінгвістами, як В. Звєгінцев, Г. Почепцов, Г. Крес, В. Карасик, та ін., проблематикою художнього дискурсу займалися У. Еко, М. Фуко, Р. Барт, Дж. Серль, та ін. Позаяк, до тепер не існує чітких та однозначних дефініцій термінів «дискурс», «художній дискурс», «авторський дискурс».

Дане дослідження зосереджено на вивченні особливостей та закономірностей художнього або авторського типу дискурсу. Ці два терміни ми вважаємо синонімічними, так як художній дискурс віддзеркалює як певний етап розвитку суспільства, так і зображує картину світогляду автора та його суб'єктивний підхід і стиль. Метою дослідження є аналіз вживання сенсорних дієслів в авторському дискурсі на прикладі відомих творів давньоанглійського періоду англійської мови. Для реалізації поставленої мети необхідно контекстуально проаналізувати п'ять основних сенсорних дієслівних лексем і виявити всі можливі конотативні компоненти у розрізі художнього дискурсу, встановити їх відповідні лексико-граматичні парадигми. Для цього ми скористалися методом суцільної вибірки, семантичного, функціонального, конотативного і кількісного аналізів.

Проведений раніше семантичний аналіз [1] засвідчив, що лексико-семантичні поля кожного із п'яти основних сенсорних дієслів, які складають підсистему процесу чуттєвого сприйняття у системі давньоанглійської мови, не є закритими системами, а навпаки, відкритими і їхні лексеми контекстуально обумовлені. Н. Кондратенко зауважує, що для дослідження художнього дискурсу недостатньо враховувати лише текстові параметри, а варто проаналізувати прагматичну настанову автора [2, с. 205]. Саме так на прикладах творів давньоанглійської літератури [3] ми аналізували різницю в значеннях сенсорних дієслів, котрі як у системі давньоанглійської мови, так і в структурі давньоанглійського тексту, проявляють сенсорний компонент.

Методом кількісного аналізу та суцільної вибірки була досліджена частота вживання давньоанглійських сенсорних дієслів в авторському дискурсі в табл.1. Дані таблиці демонструють, що серед сенсорних дієслів на позначення чуттєвого сприйняття домінантами в давньоанглійських творах є лексеми, що входять до лексико-семантичних полів сенсорних дієслів *see* та *hear*. Це явище пояснюється

тим, що первинними джерелами сприйняття людини є саме сприйняття зором і на слух. Таблиця 1 не містить даних вибірки щодо лексико-семантичного поля сприйняття на нюх, так як в досліджуваних нами давньоанглійських текстах не знайдено жодної дієслівної лексеми, яка містила би сенсорний концепт „нюхати, сприймати на нюх, відчувати нюхом”.

Таблиця 1.

Частота вживання давньоанглійських сенсорних дієслів у авторському дискурсі

	Beowulf	Chronicon Petroburgense	Judith	Anglo-Saxon Chronicle
Сенсорні дієслова візуального сприйняття	62	7	2	10
Сенсорні дієслова сприйняття на слух	46	18	8	1
Сенсорні дієслова сприйняття на дотик	5	5	2	1
Сенсорні дієслова сприйняття на смак	9	2	3	1

За допомогою контекстуального та семантичного аналізу ми виокремили лексико-граматичні моделі чотирьох основних сенсорних дієслів у давньоанглійських творах.

1. Лексико-граматична модель сенсорних дієслів на позначення сприйняття зором - *seon, sigon, geseon, sawon, eþgesyne, yþgesyne, gesyne, gesyhð, ansyn, gesawon, gesegan, gesegon; scēawian, scēawedon, sceaðona, scēawode, scēawiaþ, scēawigan, gescēawod, scēawige; wlite, wliton; geseah, seah, gesecean, gesohtan, gesohte, geondseh, sohte; on-cneow, on-cnāwen wisode; beheold; starian, starede; gebidanne, gebidann; wen;*

2. Лексико-граматична модель сенсорних дієслів на позначення сприйняття на слух - *hieran, hēran, hýran, hýrde, ge- hýrde, ge- hýrdon, hýra, hýre, ge- hýre, hýrdon, hýreð, ge-hýrað; oncniow; geahsod; ge-frunon, ge-frægen, ge-frægan, ge-frægn, ge-frugnon, ge-fræge, gefrunen;*

3. Лексико-граматична модель сенсорних дієслів на позначення сприйняття на дотик – *hrinan; gripe, ge-grāþian; Þaccian;*

4. Лексико-граматична модель сенсорних дієслів на позначення сприйняття на смак - *swolgen, etan, gefeormod, druncen, druncne, drank, druncon, forswealg, swealh, swulgon, seap, supen, sopen;*

Кількісний аналіз частоти вживання досліджуваних дієслів чуттєвого сприйняття констатував, що здебільшого давньоанглійські сенсорні дієслова вживаються у формі третьої особи однини теперішнього часу, минулого часу та дієприкметника минулого часу.

Таким чином, на основі зіставного та порівняльного аналізів вживання сенсорних дієслів у системі мови і у авторському дискурсі ми дійшли висновку, що лексико-семантичне поле давньоанглійських дієслів чуттєвого сприйняття складають не лише основні сенсорні дієслова, а й такі, що в системі мови належать до інших лексико-семантичних полів, однак контекстуально обумовлені вони конотативно проявляють сенсорний компонент чуттєвого

сприйняття. Ми виокремили сенсорні лексеми не лише лексико-семантичних сенсорних полів, їх лексико-граматичні моделі й встановили частоту їх вживання в авторському дискурсі. Результати даного дослідження дозволяють стверджувати, що лексико-семантичні поля сенсорних дієслів у структурі давньоанглійського тексту і у системі давньоанглійської мови є відкритими взаємозв'язаними системами. Також, ми встановили різницю складових, котрі як у системі давньоанглійської мови, так і в структурі давньоанглійського тексту, мають сенсорний компонент, а також такі складові, які у системі мови не обов'язково належать до підсистеми процесу чуттєвого сприйняття і лише у структурі тексту вони проявляють свій сенсорний компонент.

Список літератури:

1. Головацька Н. Г. Семантика сенсорних дієслів у давньоанглійському тексті. Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. Чернівці : Рута, 2008. Вип. 370–371. С. 241–249.
2. Кондратенко Н. Поліфонія як вияв карнавализації мови в художньому дискурсі некласичної парадигми. Мова. 2012. № 18. С. 205–208.
- 3 Old English literature / ed. Martin Irvine, Deborah Everhart. Labyrinth Library. Georgetown University : 1995-2007. URL: <http://www8.georgetown.edu/departments/medieval/labyrinth/library/oe/oe.html> (дата звернення: 22.06.2019)